

A photograph of two men standing outdoors. The man on the left is wearing a green textured sweater over a light-colored collared shirt. The man on the right is wearing a dark blue quilted jacket, a black cap, and glasses, and is holding a tablet computer. They are standing in front of a dark building and trees.

Sluttrapport: Folkets Kraftløft

Foto: Even Dessau – Avisa Valdres

Valdres Næringshage

September 2025

Skrevet av Tor-Evert Grøndal

Prosjekteier: Tone Ranheim

Prosjektgruppe: Vestre Slidre kommune (VSK), Fritjof Nansens Institutt (FNI)

Prosjektleder: Tor-Evert Grøndal

Dato for projektet: juni 2024 – juni 2025

Sluttrapport: Folkets Kraftløft	1
Sammendrag	3
2. Introduksjon	3
3. Fra teori til virkelighet: Hvorfor den enkle modellen ikke fungerte	4
4. Pilotprosjekt Folkets Kraftløft: Gjennomføring og lærdommer	11
5 Analyse av spørreundersøkelse	14
6. Fra analyse til strategi: En ny tilnærming til energieffektivisering.....	16
7. Anbefalinger: Fra innsikt til handling	20
8. Konklusjon og veien videre	23
Vedlegg	24
Liste over benyttet forskning og rapporter	25
Svar fra spørreundersøkelsen	27
Illustrasjoner	28

Sammendrag

Pilotprosjektet Folkets Kraftløft ble initiert for å teste en «one-stop-shop»-modell (OSS) som skulle senke terskelen for energieffektivisering (ENØK) i private boliger. Erfaringene fra feltarbeidet avdekket imidlertid raskt at **den opprinnelige hypotesen var for enkel**. De reelle **barrierene** for gjennomføring er mer **strukturelle** enn først antatt. **Derfor endret prosjektet seg underveis og fokuset gikk over til å gi gode og rimelige rapporter for flere husstander som kan brukes i forbindelse med viktige valg ved boligens periodiske vedlikehold og endringer.**

Den sentrale lærdommen er at **investeringer** i energieffektivisering alene ofte **oppleves** som «**ulønnsomme**» med lang nedbetalingstid. **Lønnsomheten oppstår** først når **ENØK-tiltak integreres** med annet nødvendig vedlikehold, som tak- eller kledningsbytte (Gehør, 2016). **Å unnlate å etterisolere når bygningskroppen uansett er åpnet**, representerer en «**tapt mulighet**» med et betydelig samfunnsøkonomisk tap.

Rapporten konkluderer med at dagens støtteordninger i for liten grad belønner slike smarte, integrerte tiltak. De premierer i stedet store, enkeltstående inngrep som krever høy startkapital, noe som favoriserer de mest ressurssterke husholdningene og i liten grad treffer de med størst behov.

Utover testing av prosjektets hypotese om en OSS-løsning så, basert på disse funnene anbefales en strategisk kursendring: Virkemidler må i større grad rettes mot å utnytte de naturlige vedlikeholdsvinduene. Dette innebærer å anerkjenne lavterskelplanleggingsverktøy i vurdering av støtte til bolig, målrette innsatsen mot leiesektoren der energifattigdom er mest utbredt, og aktivere kommuner og håndverkere for å sikre at smarte valg blir en naturlig del av alle rehabiliteringsprosjekter. Lærdommene fra prosjektet danner grunnlaget for det videre initiativet TryggBolig+, som fokuserer på slik helhetlig og integrert planlegging.

2. Introduksjon

2.1 Nasjonal kontekst og huseieres dilemma

Norge står overfor et betydelig behov for å redusere energiforbruket i byggsektoren for å nå nasjonale klimamål. Siden den eksisterende bygningsmassen vil utgjøre brorparten av bygg også i 2050, er rehabilitering og oppgradering avgjørende. For den enkelte huseier kan veien dit fremstå som kompleks og kostbar. Mange møter barrierer knyttet til usikkerhet om hvilke tiltak som er mest lønnsomme, høye investeringskostnader og kompliserte støtteordninger. Resultatet er at mange utsetter nødvendige oppgraderinger.

2.2 Prosjektets utgangspunkt: Hypotesen om en «one-stop-shop»

Pilotprosjektet Folkets Kraftløft, støttet av Husbanken, ble lansert med en enkel hypotese: Ved å tilby en helhetlig tjeneste – fra gratis energirådgivning til ferdig rapport, og videre oppfølging og tilrettelegging overfor håndverksbransjen – ville man senke terskelen for huseiere og direkte utløse flere ENØK-tiltak. Målet var å forenkle en prosess som for mange oppleves som fragmentert og krevende, og dermed akselerere overgangen til mer energieffektive boliger.

2.3 Fra individuell barriere til strukturell utfordring: Et vendepunkt

Erfaringene fra feltarbeidet i Vestre Slidre førte raskt til en justering av prosjektets fokus. Dialogen med huseiere og den lokale byggebransjen avdekket at de reelle barrierene er mer strukturelle enn en ren mangel på informasjon. Investeringer i energieffektivisering gjøres sjelden isolert; de er økonomisk og praktisk vanskelige å forsvare med mindre de kan integreres med annet, nødvendig vedlikehold.

Dette er kjernen i energieffektiviseringsgapet: det handler ikke bare om informasjonsmangel, men om timing og økonomisk logikk. Internasjonal forskning kaller disse vedlikeholdssyklusene for «trigger points» – de mest kostnadseffektive øyeblikkene for å implementere energitiltak. Denne rapporten vil derfor utdype reisen fra prosjektets opprinnelige antagelser til en dypere forståelse av disse strukturelle barrierene. Den analyserer hvorfor den enkle modellen ikke fungerte, presenterer lærdommer fra pilotprosjektet, og argumenterer for og kommer med forslag om en politikk som i større grad belønner smarte, integrerte og tidsriktige tiltak.

3. Fra teori til virkelighet: Hvorfor den enkle modellen ikke fungerte

Dette kapittelet beskriver reisen fra prosjektets opprinnelige antagelser til en dypere og mer nyansert forståelse av barrierene og mulighetene knyttet til energieffektivisering i private hjem. Utviklingen i problemforståelse har vært avgjørende for å forme prosjektets konklusjoner og anbefalinger.

3.1. Utgangspunktet: Forventningen om et lønnsomt marked

Etter strømsjokket i 2021–2022 var det en utbredt forventning om at ENØK-tiltak ville bli gjennomført i stor skala, både i næringslivet og i private hjem. Det ble skrevet en rekke

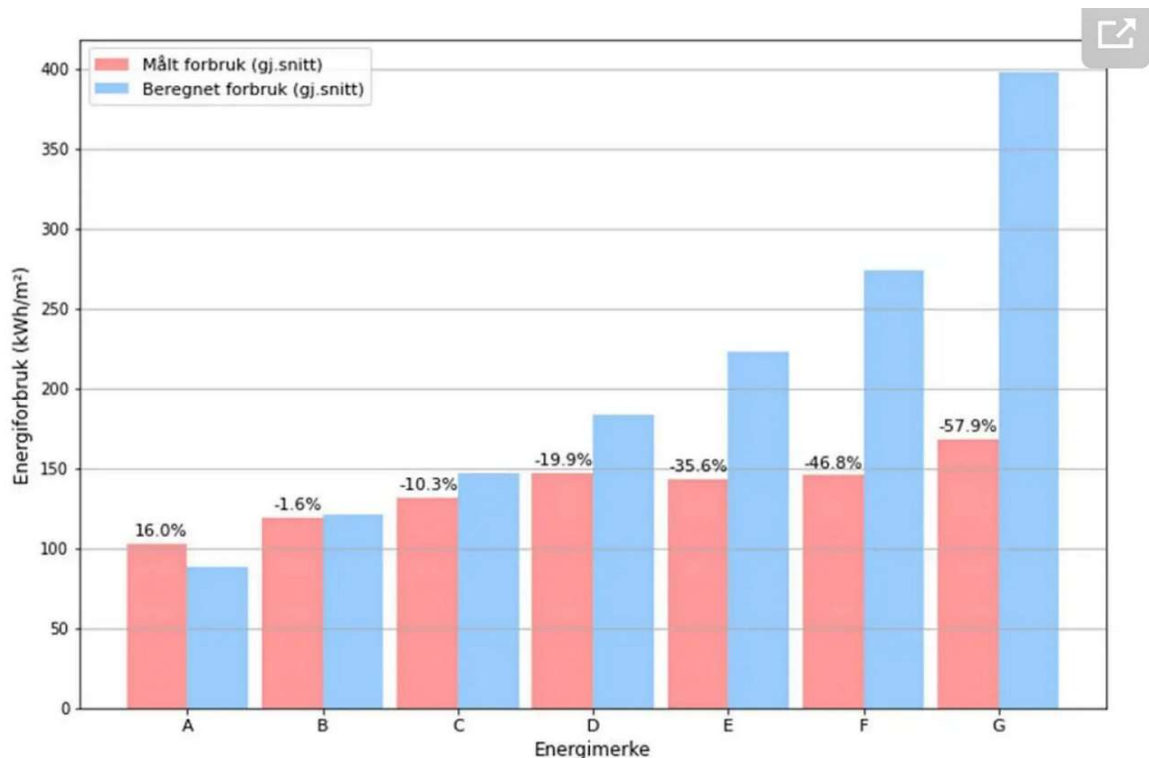
artikler om energisparing i norske medier¹. Utgangspunktet for prosjektet var en grunnleggende antagelse om at energieffektivisering i private boliger var lønnsomt i seg selv. Hypotesen var at investeringer i ENØK-tiltak ville gi en tilbakebetaling gjennom reduserte strømregninger, som over tid ville gjøre tiltaket økonomisk gunstig for boligeieren². Vi forventet at en betydelig del av norske husstander, særlig de i eldre boliger med lavere energimerke (D–G), var "på gjerdet" – klare over behovet for oppgradering, men usikre på hvilke tiltak som var mest effektive. Dette var blant annet basert på noen kvalitative intervjuer gjennomført i forundersøkelsen av Folkets Kraftløft, våren 2024.

Nyere kunnskap aktualiserte forskning fra 2013 som peker på at sparepotensialet i energimerkingsordningen kan være misvisende. Illustrasjonen under, som viser gjennomsnittlig målt forbruk (rødt) registrert av forbruker selv, og beregnet forbruk (blått) som ligger til grunn for energimerket (A–G), illustrerer dette. For eksempel kan en bolig med energimerke g ha et beregnet forbruk på nærmere 400 kWh/m², mens det faktiske målte forbruket er betydelig lavere, for eksempel under 200 kWh/m². Dette indikerer at det reelle sparepotensialet kan være mindre enn det som kommer frem i energimerkeordningen. Av de rapportene vi utarbeidet i forsøksfeltet i Vestre Slidre sentrum, var det kun et fåtall husstander, primært fra 70- og 80-tallet, som hadde et forbruk over 200 kWh/m².

Derfor endret bildet seg stort når prosjektet var basert på strømutgifter til boligeiere var mye høyere enn de faktiske strømutgifter.

¹ Fra 2000 til 2021 kan man finne på NRK Omtrent 39 resultater med ordet «energisparing» og 55 resultater mellom 2021 og 2025.

² Andre grunner til å energieffektivisere er økt komfort og økt verdi for boligen.

Illustrasjonen viser gjennomsnittleg målt forbruk (raud) registrert av forbrukar sjølv, og berekna forbruk (blå) som ligg til grunn for energimerket (A-G). At folk bruker meir energi i D-hus enn i F-hus skuldast at folk i dei siste gjerne er meir bevisste på forbruket og har rom som dei ganske enkelt lèt vere å varme opp på vinterstid. Av de rapporter vi utarbeidet var det kun snakk om et fåtall som hadde et forbruk over 200 kWh/m² og de fleste boliger var fra rundt 70-80-tallet. (Gjerde, 2024)

Illustrasjon og illustrasjonstekst: NRK

3.2. Forundersøkelse: Behovet for skreddersydd og tilgjengelig rådgivning

I en kvalitativ forundersøkelse, som nevnt over, gjennomført vinteren og våren 2024 med støtte fra Sparebankstiftelsen Hallingdal Valdres, bekreftet at mange opplevde eksisterende informasjon som for generell. Mangelen på skreddersydd og pålitelig rådgivning ble ansett som en sentral barriere.

Studien indikerte at «Enova-godkjente» rapporter, med en kostnad på 5 000–10 000 kroner etter støtte, utgjør en for høy terskel for de som ikke allerede har konkrete planer om større tiltak. Husstandene etterlyste en mer helhetlig og lett tilgjengelig rådgivning som kunne gi en konkret oversikt over hva som lønte seg for akkurat deres bolig.

3.3. Fra teori til praksis: En ny og mer kompleks virkelighet

Erfaringene fra feltarbeidet i Vestre Slidre, kombinert med en dypere analyse av forskning, avdekket en mer kompleks virkelighet enn prosjektets opprinnelige antakelser. Det ble raskt tydelig at tilgang til informasjon alene ikke var nok til å utløse

investeringer. Fra blant annet doktoravhandlingen til Georgios Pardalis (2021), gir det en mer nyansert forståelse av de reelle barrierene.

Forskningen til Pardalis (2021) gir avgjørende innsikt i hva som faktisk motiverer og hemmer boligeiere. Figur 19 i avhandlingen (s. 80) viser at «klart kostnadsestimat» og «forventet energisparing» er de desidert viktigste faktorene for huseiernes interesse i en one-stop-shop-modell. Dette indikerer at boligeiere først og fremst er opptatt av det helhetlige økonomiske bildet: Hva vil tiltaket koste, og hva vil jeg spare? Interessant nok ble «finansiering» som en del av pakken rangert som mindre viktig. Altså at selve finansieringsmekanismen er sekundære, noe som er en av flere viktige faktorer i en OSS-løsning.

Samtidig belyser Pardalis (2021, s. 37) en annen sentral barriere: boligeiere nøler med å investere tid og krefter på å samle inn relevant informasjon, og de unngår renoveringer de oppfatter som komplekse og forstyrrende i hverdagen. Denne nølingen skaper en betydelig «aksjonsbarriere» eller treghet.

Disse to innsiktene – behovet for økonomisk klarhet og barrieren mot kompleksitet – forsterker hypotesen om at store, altomfattende renoveringsprosjekter kan virke avskrekkende. Boligeieren havner i en fastlåst situasjon: de mangler kunnskapen som trengs for å vurdere lønnsomheten, og prosessen med å skaffe seg denne kunnskapen oppleves som for krevende. En «Enova-godkjent» energirapport til 5 000–10 000 kroner (etter støtte) er for mange en høy terskel når de ikke allerede har konkrete planer. I praksis fungerer ordningen best som inngang til større, helhetlige oppgraderinger – en løsning som passer et mindretall husstander. For folk flest trengs derfor et rimeligere, enklere beslutningsgrunnlag før man eventuelt går videre. Som et eksempel ble det utbetalt til sammen 200 tilskudd i tidsperioden 2013-2016.

Her blir verdien av en lavterskel, pålitelig energirapport, som den utviklet i Folkets Kraftløft, tydelig. En slik rapport fungerer som et verktøy for å overkomme begge barrierene:

- Den reduserer aksjonsbarrieren ved å gjøre det komplekse enkelt og levere skreddersydd, lettfattelig informasjon direkte til boligeieren.
- Den kan gi det økonomiske beslutningsgrunnlaget boligeieren etterspør, ved å presentere konkrete tall for kostnader og potensielle besparelser. Men det er viktig være generell rundt kostnadsberegninger ettersom det er mange faktorer som bestemmer prisen.

Energifattigdom: Alt dette står i skarp kontrast til de alvorlige helse- og velferdskonsekvensene av energifattigdom, som viser seg å være et sammensatt sosialt og helsemessig problem (UCL IHE, 2022). Før pandemien og energikrisen ble det anslått at rundt 1 % av Norges befolkning (ca. 50 000 mennesker) led av energifattigdom. Forskning viser tydelig at kalde og fuktige boliger forverrer helseproblemer, begrenser

sosial deltakelse og undergraver den generelle livskvaliteten, spesielt for sårbare grupper.

3.4. Fra Kafédialog til strategisk verksted: Et vendepunkt i prosjektet

Den opprinnelige planen i søknaden var å arrangere en "kafédialog" med brukere. I praksis utviklet dette seg til et strategisk verksted i oktober 2024, der sentrale partnere som Vestre Slidre kommune, Husbanken, energirådgiver Dag Arne Høystad og en brukerrepresentant deltok. Dette møtet ble et viktig vendepunkt for prosjektets problemforståelse.

Diskusjonen dreide raskt fra et snevert energifokus til det bredere temaet «Bo trygt hjemme» og hvordan kommunene så på dette med energisparing. Hovedinnsikten var at ulike oppgraderingsbehov – energi, vedlikehold og universell utforming – må ses i sammenheng. Mye på bakgrunn av den innsikten prosjektet gjorde underveis som nevnt over. Å isolere energieffektivisering som et eget tiltak ble ansett som lite attraktivt og økonomisk risikabelt for de fleste, spesielt i en demografi med mange eldre. «Dette får de neste som tar over boligen ta seg av» har vært et utsagn i Vestre Slidre kommune.

Verkstedet synliggjorde et behov for at kommunen får bedre oversikt over boligmassen, og at virkemidler må rettes mot langsiktige, behovsprøvde oppgraderinger. Dette befestet erkjennelsen av at prosjektets verdi lå i å tilby et verktøy for langsiktig planlegging, ikke bare store ENØK-tiltak.

Denne innsikten ble ytterligere validert i dialog med sentrale aktører fra byggebransjen (Vang Bygg og arkitekt Margrete Bjone Engerlien). Deres klare budskap var at kostbare totalrenoveringer er uaktuelt for de fleste huseiere. Dette styrket beslutningen om å bevege seg bort fra en "one-stop-shop"-modell til en mer realistisk, stykkvis og delt tilnærming som utnytter de naturlige vedlikeholdssyklusene.

Helhetlig oppgradering har likevel mange fordeler som sparte utgifter og kan gi boligen en «ny start» som dekker eventuelt nye boligeieres behov, når det gjelder komfort, teknisk styring, planløsning osv. Det er kjent at ved boligoverdragelse er da det åpner seg et vindu for å gjennomføre tiltak i boligen.

3.5. Definisjon av «tapte muligheter»

Med «tapte muligheter» mener vi **vedlikeholdsvinduer** – tidspunkt der energiltak kan gjennomføres billig og praktisk fordi man uansett åpner bygningskroppen (for eksempel ved bytte av taktekking, ytterkledning, vinduer eller drenering). Når slike vinduer ikke utnyttes, blir de samme tiltakene dyrere og mer krevende, og i praksis utsatt til neste vindu – ofte 30–50 år frem i tid. Dette gir lav gjennomføring og et betydelig samfunnsøkonomisk tap. Videre i rapporten bruker vi derfor begrepet «tapte muligheter» om tilfeller der nødvendig vedlikehold ikke kombineres med enkle, smarte energiltak som isolering, lufttetting og varmepumpe-klargjøring.

Se også Figur 1: Vedlikeholdsvinduet.

3.6. Barrierer for huseiere og byggebransje

Selv med en innsikt i «tapte muligheter», finnes det betydelige barrierer for både huseiere og leverandører.

Motivasjon og beslutning hos huseier:

Forskning viser at motivasjon og barrierer varierer i ulike faser av beslutningsprosessen (Klöckner & Nayum, 2016). I starten av prosessen er komfort og bokvalitet viktige drivere. Senere blir tilgang til informasjon og forventet besparelse viktigere. I den siste fasen er rimelig tilbakebetalingstid avgjørende, mens tidkrevende tilsyn med arbeidet er en barriere. Dialog med lokale håndverkere (f.eks. Vang Bygg) bekrefter at rehabilitering av eldre hus er komplekst; man «vet aldri hva man møter på», noe som gjør fastpris vanskelig og kan drive kostnadene opp. Ved enkelte tilfeller «er vi nødt til å anbefale å rive og bygge nytt, spesielt der hvor grunnmuren også er dårlig».

Foto: Solvorn Laft og Bygg

Utfordringer i byggebransjen:

Leverandørene møter også barrierer som begrenser deres engasjement i energirenovering:

- **Høye transaksjonskostnader:** Koordinering, søknadsprosesser og dokumentasjon for støtteordninger (f.eks. fra Enova) oppleves som tidkrevende merarbeid ved store helhetlige boligprosjekt³ (Pardalis, 2021). Slik sett kan man se på Enova sin støtte til «Oppgradering av bygningskroppen» som en

³ Opp til 20% av totale kostnader gjennom egen tid og koordineringskostnader.

kompensasjon for de økte utgiftene for husstanden for å koordinere en helhetlig tilnærming til ENØK-tiltak.

- **Mer attraktive markeder:** Mange håndverkere foretrekker nybygg-markedet, som oppfattes som mer forutsigbart og lønnsomt enn komplekse renoveringsprosjekter. I Valdres er også markedet for fritidsboliger en sterk konkurrent.

3.7. Leiesektorens unike utfordringer

- Selv om Folkets Kraftløft primært har rettet seg mot boligeiere, belyser dette kapittelet en særskilt og veldokumentert utfordring: energieffektivisering i leiesektoren. Problemstillingen her er fundamentalt annerledes og mer alvorlig enn for eiere. Mens boligeiere står overfor investeringsdilemmaer, befinner leietakere seg i en helt annen situasjon preget av strukturelle barrierer som krever målrettede løsninger (Forbrukerrådet, 2024):
- **Mangel på insentiv hos utleier:** Når leietaker betaler strømregningen, har utleier lite økonomisk insentiv til å investere i energieffektivisering.
- **Maktubalanse:** Leietakere har begrenset mulighet til å kreve tiltak og frykter ofte husleieøkning eller oppsigelse dersom de klager på boligens tilstand.

Dette «insentiv-gapet» gjør at mange med lav inntekt, som ofte er leietakere, blir boende i kalde og trekkfulle boliger med høye strømutfgifter, uten reell mulighet til å forbedre situasjonen.

Pilotprosjektet adresserte ikke leietakere direkte, men denne innsikten er kritisk for å forstå hele omfanget av problemet. FNI sitt prosjekt adresserer denne gruppa i større grad enn Folkets Kraftløft, men hvordan få med utleiere til å gjennomføre tiltak og finne en riktig betalingsfordeling er sitt eget prosjekt. Vi kommer i tillegg med en løsning for denne problemstillingen i slutten av rapporten.

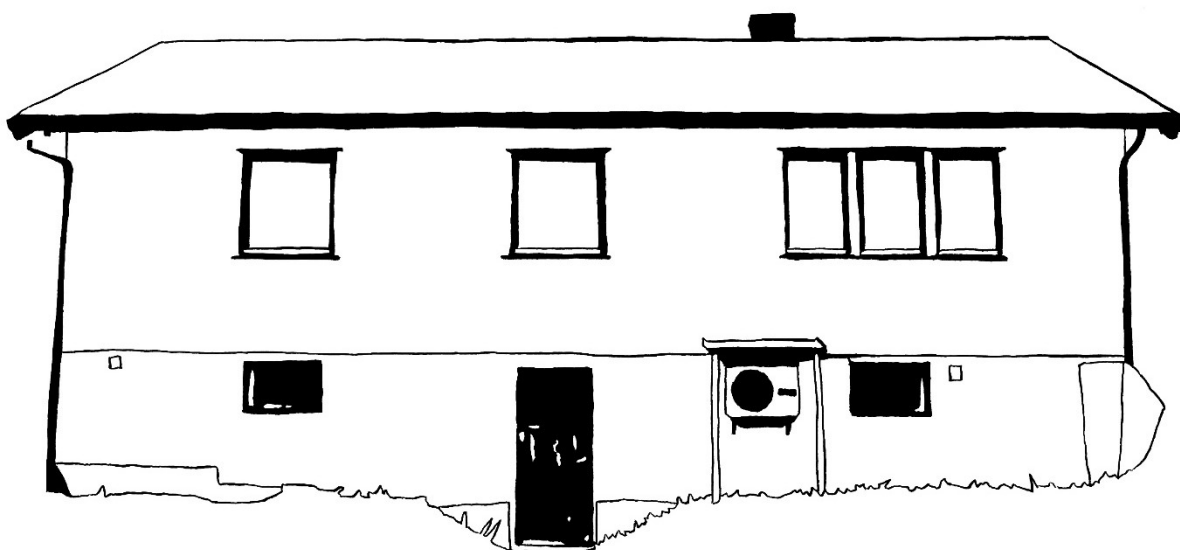
4. Pilotprosjekt Folkets

Kraftløft: Gjennomføring og lærdommer

Pilotprosjektet Folkets Kraftløft ble rullet ut i et nabolag i Vestre Slidre kommune. Erfaringene fra feltarbeidet, kombinert med bredere forskningsinnsikt, ga konkrete lærdommer og bekreftet eksisterende utfordringer. Dette kapittelet bryter ned funnene fra gjennomføringen og analyserer de sentrale lærdommene.

4.1. Fra rekruttering til engasjement i felt

Prosjektet avdekket et stort, latent behov for energirådgivning, men viste også at proaktivitet er avgjørende. Et innledende informasjonsbrev ga begrenset respons med kun 10 påmeldinger. Ut av de 100 brevene som ble sendt ut (et tall som er filtrert for nylige oppgraderinger), var dette i utgangspunktet et godt tall, ifølge Dag Arne Høystad – en av Norges mest erfarne energirådgivere for private hjem. Men etter proaktiv telefonoppfølging økte påmeldingen til 33. Dette tilsvarer en konverteringsrate på hele 33 % av de relevante boligene i området og bekrefter at personlig kontakt er en nøkkelfaktor for å aktivere huseiere [ref: climatexchange, s. 32]. Det ble ikke benyttet kommunal logo i utsendelsen, men dette anbefales ved fremtidige initiativ for å undersøke om det kan øke tilliten og påmeldingsraten ytterligere.

4.2. Energirapportens verdi som verktøy for klarhet

Den skreddersydde energirapporten viste seg å være prosjektets mest effektive verktøy for å gi huseiere klarhet og trygghet. Rapporten, utviklet i Microsoft Power Automate, ble generert etter et 45-minutters hjemmebesøk og ga prioriterte, konkrete anbefalinger etterfulgt av detaljert informasjon om støtteordninger (Enova, Husbanken). Vanlige anbefalinger inkluderte etterisolering av tak og vegger, oppgradering av vinduer og bytte av vedovn. Forskning underbygger at slike rapporter er mest effektive når de inkluderer praktisk veiledning og informasjon om finansiering [ref: climatexchange, s. 35-36]. Systemet er en sentral leveranse fra prosjektet som kan gjøres tilgjengelig for andre aktører, men en fremtidig videreutvikling til en dedikert applikasjon vil være nødvendig for å håndtere større datamengder og økt funksjonalitet.

4.3. Møtet med markedet: Utfordringer med byggebransje og stordriftsfordeler

Prosjektet møtte flere utfordringer i samspillet med det lokale markedet:

Utfordringer med byggebransjen: Forventningen om at håndverksbedrifter ville se en kommersiell verdi i å tilby betalte energirapporter for å sikre fremtidige oppdrag, ble ikke innfridd. Til tross for en positiv holdning til tiltaket, ønsket ingen av de kontaktede håndverkerne å delta på dette premisset, trolig grunnet høy arbeidsmengde og et generelt oppsving i byggeaktiviteten i Vestre Slidre. Til slutt bidro Fjellelektrikerne med en håndverker til å gjennomføre energirapporter.

Begrensede stordriftsfordeler: Hypotesen om at «bundling» av tiltak i «anbudspakker» for et nabolag ville gi betydelige prisreduksjoner, stemte ikke i praksis. Samtaler med byggebransjen avdekket at boligenes behov var for individuelle. Videre ga felles innkjøp av materialer som vinduer og isolasjon ikke de forventede økonomiske fordelene, blant annet fordi produksjonslinjer for blant annet vinduer er såpass automatiserte at ordrevolum har liten innvirkning på pris.

4.4. Strategisk lærdom: Stykkevis tilnærming med utnyttelse av vedlikeholdsvinduer

Den viktigste strategiske lærdommen fra prosjektet er knyttet til skillet mellom en helhetlig og en stykkevis tilnærming til ENØK-tiltak. Mens en helhetlig oppgradering er mest kostnadseffektivt i teorien, reduserer en gradvis, stykkevis tilnærming de økonomiske barrierene og muliggjør strategisk samkjøring med boligens naturlige vedlikeholdssykluser.

Pilotprosjektet bekreftet funnet om «tapt mulighet» (Prognosesenteret 2020): nøkkelen ligger i å utnytte de naturlige vedlikeholdstriggerne – som bytte av tak, kledning eller vinduer – til å gjennomføre en strategisk og integrert energieffektivisering. Denne innsikten forklarer hvorfor prosjektgruppen beveget seg bort fra en ren «one-stop-shop»-

modell mot et system som balanserer rådgivning med huseiers egne planer, slik at de tapte mulighetene unngås. Dette er også en mer realistisk tilnærming for husstander med lav inntekt eller energifattigdom.

4.5. Positive funn: NAV-samarbeid

Suksess med NAV-samarbeid: Et svært positivt og uventet funn var det vellykkede samarbeidet med NAV. Ved å ansette en håndverker med relevant kompetanse gjennom NAV, som ikke lenger kunne utføre tungt fysisk arbeid, ble kostnadene for rapportutførelse betydelig redusert. Modellen bidro samtidig til inkluderende arbeidsliv og ble opplevd som svært meningsfylt av de involverte. Dette er en lovende og samfunnsnyttig modell som bør utforskes videre.

4.6. Innsikt i energifattigdom: Fra teknisk utfordring til sosial krise

Mens prosjektet i utgangspunktet fokuserte på tekniske og økonomiske barrierer, avdekket dybdeintervjuer med fire husholdninger i Valdres en langt mer alvorlig virkelighet: de menneskelige konsekvensene av å bo i dårlige boliger. Denne innsikten var avgjørende for prosjektets strategiske vending og ga en dypere forståelse av **energifattigdom** som et sammensatt sosialt og helsemessig problem.

Disse erfaringene står i skarp kontrast til den offentlige samtalen om ENØK som en lønnsom investering. For disse gruppene handler ikke energieffektivisering om avkastning, men om grunnleggende behov som helse, trygghet og verdighet. Forskning bekrefter dette bildet og viser tydelig at kalde og fuktige boliger forverrer helseproblemer, begrenser sosial deltakelse og undergraver den generelle livskvaliteten, spesielt for sårbare grupper (UCL IHE, 2022). Før pandemien og energikrisen ble det anslått at rundt 1 % av Norges befolkning (ca. 50 000 mennesker) led av energifattigdom.

Energifattigdom i praksis:

Dybdeintervjuene avdekket de reelle konsekvensene av å leve i energifattigdom. Funnene viste en kombinasjon av:

Dårlig isolerte boliger, som førte til at beboerne konstant frøs.

Lav inntekt og helseutfordringer, som tvang dem til å begrense oppvarming og kutte i sosiale aktiviteter og andre nødvendighetsgoder.

Den konstante bekymringen for strømreregninger skapte frustrasjon, skam og en betydelig negativ

påvirkning på den mentale helsen. I tillegg opplevde de manglende hjelp fra lokale myndigheter og slet med å få lån til nødvendige tiltak.

En viktig leveranse i prosjektet var derfor å bistå Fritjof Nansens Institutt (FNI) med å rekruttere informanter til deres forskningsprosjekt «Powerpoor», som ser nærmere på nettopp disse utfordringene.

4.7. En selvkritisk refleksjon

Denne strategiske vendingen kom som et resultat av direkte erfaringer. Prosjektet var i utgangspunktet ambisiøst, med en forventning om at en "one-stop-shop"-modell (OSS) raskt ville føre til handling. Det ble imidlertid tydelig underveis at mulighetene for å få samlet flere husstander til felles, større tiltak var mer utfordrende enn antatt og ville kreve en betydelig lengre tidshorisont. Selv om energirapportene og hjemmebesøkene ble godt mottatt, viste det seg å være for komplisert å motivere husstander til umiddelbar handling i etterkant, og da spesielt samlet i én eller flere grupper. Å tenke nabolag som en samlet gruppe for kampanjer og energirådgivning, vil være en tilnærming som prosjektgruppa vil ta med seg videre i andre prosjekt, men for å gjennomføre samhandling, ser vi dette som for utfordrere for å oppnå stordriftsfordeler.

5 Analyse av spørreundersøkelse

5.1 Metode og begrensninger: Et øyeblikksbilde

For å få en tidlig indikasjon på husstandenes opplevelse av energirapporten, ble det gjennomført en begrenset spørreundersøkelse cirka tre måneder etter utlevering. Med kun 14 respondenter er utvalget for lite til å trekke statistisk signifikante konklusjoner. Funnene må derfor tolkes med stor forsiktighet og anses som kvalitative indikasjoner som utdyper og støtter de øvrige lærdommene i prosjektet.

5.2 Rapportens funksjon som kunnskaps- og motivasjonsverktøy

Undersøkelsen antyder rapportens kjernefunksjon: å gi huseiere en oversikt som bygger kunnskap og motiverer til handling.

- **Økt oversikt:** Hele **50 %** (7 av 14) svarte at rapporten "i stor grad" ga dem en bedre oversikt over boligens tilstand og muligheter. Dette er et sentralt funn som viser at verktøyet kan treffe et sentralt behov. Rapporten ser ut til å fungere både

som en nødvendig introduksjon for de med lite kunnskap, men det er mulig at den også bekrefter husstandens allerede forståelse av nødvendige tiltak og kan dermed øke muligheten for å starte på tiltak.

- **En kilde til motivasjon:** Denne opplevelsen av økt oversikt ser ut til å være en direkte driver for motivasjon. **42,8 %** (6 av 14) oppga at rapporten motiverte dem i "svært stor" eller "stor grad". Dette underbygger hypotesen om at en strukturert og lettfattelig oversikt er en avgjørende forutsetning for å vekke handlekraft hos boligeiere.

5.3 Fra motivasjon til handling: Tidlige tegn på effekt

Til tross for den korte tidsrammen, viser undersøkelsen oppløftende tegn på at rapporten omsettes i konkrete handlinger og planer.

- **Gjennomførte tiltak:** To av de 14 husstandene (**14 %**) hadde allerede gjennomført tiltak. Ett konkret eksempel var en huseier som etterisolerte kaldloftet, skiftet tettelister og bestilte ny varmepumpe. Dette illustrerer hvordan rapporten kan utløse effektive og komfortøkende forbedringer.
- **Planlagte tiltak:** Ytterligere tre husstander (**21 %**) oppga at de planlegger tiltak basert på rapportens anbefalinger.

Samlet sett indikerer dette at over en tredjedel (**35 %**) av respondentene aktivt brukte rapporten til handling eller konkret planlegging innen tre måneder. Selv om flertallet ennå ikke hadde lagt planer, er dette en liten indikasjon på rapportens praktiske nytteverdi. En oppfølgingsstudie etter for eksempel tre år ville vært verdifull for å måle langtidseffekten.

5.4 Betydningen av det personlige møtet: Et forbedringspotensial

Selve hjemmebesøket og møtet med energirådgiveren er en kritisk del av tjenesten. Her var tilbakemeldingene overveiende positive, men avdekket også et forbedringspotensial.

- **57 %** (8 av 14) rapporterte en positiv opplevelse ("I stor grad").
- Samtidig var **28,6 %** (4 av 14) nøytrale ("Verken eller") og **14 %** (2 av 14) hadde en mindre positiv opplevelse ("I liten grad").

Selv om et klart flertall var fornøyd, er det et mål at denne andelen skal være så høy som mulig. At over 40 % av respondentene ikke var utpreget positive, tyder på at kvaliteten på selve rådgivningsmøtet kan variere. En videre evaluering bør undersøke årsaker til dette, som for eksempel kommunikasjonsstil, forventningsavklaring eller opplevd kompetanse.

5.5 Oppsummering: Verdifulle indikasjoner

Til tross for et begrenset datagrunnlag, gir undersøkelsen verdifulle indikasjoner som styrker prosjektets hovedkonklusjoner. Uten å konkludere viser den at en skreddersydd energirapport er et effektivt verktøy for å skape oversikt og motivasjon, og at dette på kort sikt kan oversettes til handling. Samtidig understreker funnene viktigheten av høy kvalitet i det personlige møtet for å sikre maksimal effekt av tjenesten.

6. Fra analyse til strategi: En ny tilnærming til energieffektivisering

6.1. Innledning: Fra en forenklet modell til en dypere forståelse

Erfaringene fra pilotprosjektet, kombinert med dypere analyser, førte til en vesentlig justering av vår problemforståelse. Prosjektet startet med en antagelse om at en «one-stop-shop» ville senke terskelen for handling, men møtet med virkeligheten viste at barrierene er mer strukturelle. Denne dypere forståelsen er kritisk for å utvikle effektive virkemidler.

6.2. Hovedlærdommen: Timing og integrert vedlikehold styrer lønnsomheten

Feltarbeid og litteratur bekrefter at *timing* er avgjørende. Energiltak oppleves ofte som ulønnsomme alene, men blir økonomisk og praktisk gjennomførbare når de kombineres med vedlikehold som uansett skal gjøres (*Gehør, 2016*). Dette er kjernen i begrepet «**tapte muligheter**»: de vedlikeholdsvinduene der bygningskroppen uansett åpnes (tak-, klednings-, vindus- eller dreneringsarbeid). Slike vinduer oppstår kanskje bare hvert 30.–50. år. Å unnlate å integrere energiltak her representerer et enormt samfunnsøkonomisk tap. Hele prosjektets kursendring ble drevet av erkjennelsen om at virkemidler må rettes mot en **planstyrt utnyttelse av disse vedlikeholdsvinduene**; tiltak i bolig krever langsiktig planlegging.

6.3 Dagens støttesystem: En strukturell barriere mot smarte tiltak

Mens huseieres økonomi og mangel på kunnskap ofte fremheves som primære barrierer, viser vår analyse at **selve utformingen av dagens offentlige støttesystem også er en faktor** for en bred og kostnadseffektiv energieffektivisering. Systemet, med sitt ensidige fokus på store totaloppgraderinger for å nå høye teoretiske standarder, er ikke bare utilstrekkelig – det er aktivt kontraproduktivt.

6.3.1 Systemet er sosialt skjevt og premierer gratispassasjerer (free-riding)

Dagens støtteordninger er i praksis rigget for de som allerede har mest. Ved å kreve høy startkapital, tilgang til lån og evnen til å navigere komplekse søknadsprosesser, sikrer systemet at subsidiene i all hovedsak går til de mest velstående husholdningene. Forskning bekrefter dette bildet. En replikasjonsstudie av den norske støtteordningen konkluderte med at subsidiene er «**heavily focused on high-income households**» (Egner et al., 2021).

Dette fører til en grov feilallokering av offentlige midler. Pengene går ikke nødvendigvis dit energisparepotensialet er størst eller der behovet for bedre bokvalitet er mest prekært. I stedet fungerer støtten ofte som en ren "bonus" for tiltak som velstående husholdninger ville gjennomført uansett, et fenomen kjent som gratispassasjereffekt eller *free-riding* (Kerr & Winskel, 2018). Dermed blir systemet en ineffektiv bruk av offentlige midler som i liten grad bidrar til å løfte den generelle standarden i boligmassen.

Likevel kan boligene som støttes av Enova ses som «kulturbyggende» som Tor Brekke, seniorrådgiver i Enova har uttrykt i samtaler om Folkets Kraftløft.

6.3.2 Systemet forsterker aktivt «tapt mulighet»-problemet

Dette er den mest alvorlige systemfeilen. Ved å kun premiere omfattende totalpakker, motvirker systemet aktivt den mest logiske og kostnadseffektive tilnærmingen: gradvis og integrert oppgradering. Den sentrale lærdommen fra Folkets Kraftløft var nettopp at energitiltak er mest lønnsomme og sannsynlige å gjennomføre når de integreres i vedlikehold som uansett skal gjøres – de såkalte «vedlikeholdsvinduene».

Et klassisk eksempel er en huseier som må bytte ytterkledning. I denne situasjonen er merkostnaden for å legge på isolasjon og ny vindsperre minimal. Internasjonal forskning omtaler slike øyeblikk som kritiske «trigger points» for kostnadseffektive oppgraderinger (Kerr & Winskel, 2018). Dagens støttesystem ignorerer imidlertid denne logikken fullstendig. Det gir ingen støtte med mindre huseieren samtidig gjennomfører en rekke andre kostbare tiltak for å oppfylle kravene til en totaloppgradering.

Resultatet er forutsigbart og dokumentert: mange huseiere bytter kun kledningen. Tall fra **Prognosesenteret (2020)** viser at kun halvparten av de som bytter ytterkledning, benytter anledningen til å etterisolere. Muligheten er dermed tapt.

Systemet skaper dermed et dårlig incentiv: enten gjør du *alt* og får støtte, eller så gjør du det *smarteste* akkurat nå og får ingenting. Siden de færreste har økonomi eller ønske om å gjennomføre store, komplekse renoveringer som oppleves som «forstyrrende i hverdagen» (Pardalis, 2021, s. 37), blir resultatet at ingenting skjer på energifronten. Støtteordningen blir slik en direkte årsak til at Norges boligmasse i for sakte takt et samfunn med energieffektive boliger. For husholdningene FNI intervjuet, preget av lav inntekt og dårlige boliger, fremstår dagens krav om høy startkapital og komplekse søknader ikke bare som en barriere, men som en umulighet.

Men det er viktig å poengtere at tallgrunnlaget for disse undersøkelsene (2015 og 2020) var før «strømkrisen» og vi må derfor anta at tallene er høyere enn den gang da. I en tid med null-visjoner, så burde likevel dette også innføres overfor energitiltak i forbindelse med vedlikehold av boliger.

6.3.3 Ny støtteordning for små tiltak (2025).

Enova innførte fra august 2025 en helt ny ordning som belønner «små» energitiltak uten krav om totalrehabilitering. Boligeiere må nå søke om støtte før arbeidet starter⁴. Ordningen gir 25 % tilskudd av dokumentert kostnad, men med øvre satser per kvadratmeter – 400 kr/m² for energieffektive vinduer og dører (opptil 50 m²), og 150 kr/m² for etterisolering av tak/loft og vegger (opptil 150–250 m²)⁵. Totalt kan man få inntil 100 000 kr i støtte i perioden 2025–2028. Ordningen gjelder helårsboliger bygget før 1997, og den krever at arbeid utføres av seriøse håndverkere. Andre tiltak som varmepumper og solceller beholdes, mens støtte til vannbåren varme fases ut.

6.4 Et nytt strategisk perspektiv: Kostnadseffektive klimakutt i boligmassen

Innledning

Klimaet som en faktor for Folkets Kraftløft har vært en del av rammen for prosjekt ved å være med på å frigjøre energi til det store grønne skiftet. Men gjennom forskning gjennomført i Tyskland sist år ble det tydelig at vi må innse at det ikke er forenlig å overdrive innsatsen i den enkelte bolig for å nå en «perfekt» standard. Og dette er med å underbygge argumentet for å tenke langsiktig planlegging rundt ENØK-tiltak i privatbolig.

Det er ikke lenger tilstrekkelig å kun identifisere barrierer; vi må utforme virkemidler som aktivt overkommer dem på en måte som gir mest mulig klimaeffekt for pengene. Dette kapittelet legger frem et strategisk rammeverk for hvordan vi kan oppnå kostnadseffektive klimakutt i den eksisterende boligmassen.

⁴ «Enova har lansert en ny støtteordning for forbrukere knyttet til energitiltak i helårsboliger» enova.no

⁵ Full seier for Huseierne huseierne.no

6.4.1 Hva vi bør optimaliserer for: Klimaeffekt, tempo og rettferdighet

For å utforme en vellykket strategi, må vi først definere hva vi prøver å oppnå. Offentlige midler er begrensede, og klimautfordringen krever rask handling. Strategien bør derfor styres av tre sentrale og sammenkoblede hensyn:

Maksimal klimaeffekt per krone: Hver krone investert fra fellesskapet må gi størst mulig reduksjon i klimagassutslipp. Dette krever en ærlig analyse av hvor de rimeligste og mest effektive tiltakene finnes, fremfor å subsidiere de dyreste og mest komplekse.

Høyt tempo i gjennomføring: Klimamålene for 2030 og 2050 krever at vi reduserer utslippene raskt. En strategi som aktiverer mange huseiere til å gjennomføre enkle, effektive tiltak nå, vil ha en større samlet effekt på kort og mellomlang sikt enn en strategi som kun retter seg mot noen få, tidkrevende totalprosjekter (som vist med eksempelet tidligere med at Enova sin støtte til energieffektivisering gjennom programmet «Oppgradering av bygningskroppen» hvor kun 200 boliger i løpet av perioden 2013-2016 fikk tildeling).

Rettferdig fordeling: Dagens støtteordninger er sosialt skjeve og treffer i liten grad de som bor i de dårligst isolerte boligene og har minst økonomisk evne til å oppgradere. En rettferdig strategi må inkludere disse gruppene, da det er her både det sosiale behovet og energisparepotensialet ofte er størst.

I praksis betyr dette en strategisk vending som vi anbefaler ut fra vår forståelse: **fra å hjelpe få husholdninger med å gjøre alt, til å gjøre det enkelt for mange husholdninger å gjøre de riktige tingene.**

6.4.2 Prinsippet om avtakende grensenytte: Hvorfor «godt nok» slår «perfekt»

Forskningen underbygger denne strategiske vendingen. En fersk gjennomgang av den tyske støttepolitikken viser at **maksimal etterisolering** for å nå de høyeste energistandardene (tilsvarende passivhus- eller lavenerginivå) ofte gir en svært høy kostnad per spart tonn CO₂, i noen tilfeller opptil 20 ganger dyrere enn mer moderate løsninger.

Poenget er ikke at dype oppgraderinger er «feil», men at den økonomiske effekten følger prinsippet om avtakende grensenytte:

De første centimeterne med etterisolering på et uisolert loft gir en enorm gevinst.

De neste centimeterne gir en betydelig, men mindre gevinst.

De siste centimeterne som kreves for å oppfylle en teoretisk perfektjonsstandard, gir minimal ekstra energisparing, men kan drive kostnadene og kompleksiteten i været.

Marginalkostnaden stiger altså bratt når man nærmer seg «perfekt». Et offentlig budsjett vil derfor alltid gi større samlet effekt dersom det fordeles på mange boliger som gjennomfører *moderate*, men svært kostnadseffektive tiltak. Dette samsvarer direkte med erfaringene fra prosjektet, der huseiere vegrer seg for de store, komplekse og dyre totalrenoveringene, men viser stor interesse for enklere, mer håndterbare forbedringer. Offentlige virkemidler bør derfor fokusere på å utløse de tiltakene som ligger tidlig i denne kostnadskurven, over hele boligmassen.

I 2024 fikk Valdres Næringshage støtte fra Innlandet Fylkeskommune for en informasjonskampanje overfor huseiere og hvor viktig etterisolering av kaldloft og andre pengesparte tiltak. Dette er et eksempel på hvordan et tiltak som ofte har en nedbetalingstid på rundt 5 år bør prioriteres for å personlig økonomi og samfunnsnytte. Som et eksempel kan et slikt eksempel spare 3-5000 kWh i året og det finnes potensielt mange hundre tusen boliger i Norge som bør gjennomføre et slikt tiltak.

6.5. Leiesektorens særskilte utfordringer

Mens boligeiere står overfor dilemmaer knyttet til timing og økonomi, er leietakere i en fundamentalt annerledes og mer alvorlig situasjon. «Kalde hjem» (Forbrukerrådet, 2024) belyser et strukturelt problem med alvorlige helse- og velferdskonsekvenser.

Maktforholdet skaper et betydelig **insentiv-gap**: utleier har lite økonomisk incentiv til å investere når leietaker betaler strømrregningen, mens leietaker frykter husleieøkning eller oppsigelse ved klager. Dette dilemmaet, der lav husleie kan veies opp mot dårligere boligstandard, må adresseres spesifikt.

7. Anbefalinger: Fra innsikt til handling

Anbefalingene under er utformet for å **aktivere vedlikeholdsvinduer** i bredden av boligmassen, slik at de «tapte mulighetene» unngås. I tråd med lærdommene fra prosjektet og internasjonal forskning (Kerr & Winskel, 2018), prioriterer vi tiltak som er enkle å gjennomføre, administrere og skalere.

Anbefaling 1: Aerkjenn lavterskelrapporter som verktøy for langsiktig planlegging

Problem: Huseiere mangler et enkelt og rimelig verktøy for å få oversikt over boligens helhetlige behov. Kostbare «Enova-godkjente» rapporter fungerer som en barriere for de som ikke allerede har konkrete planer (Folkets Kraftløft, kap. 3.2). Dette hindrer en nødvendig planleggingsfase før investeringer.

Anbefaling:

Prosjektet har utviklet et funksjonelt og lavterskel energirapportsystem (ERS) som gir en praktisk vurdering av boligens helhetlige oppgraderingsbehov – inkludert energi, vedlikehold og tilgjengelighet. Vi oppfordrer nasjonale og lokale myndigheter til å:

1. **Formalisere og godkjenne** denne typen lavterskelrapporter som et valid verktøy for å dokumentere behov.
2. **Integrere rapporten** i eksisterende ordninger, for eksempel som dokumentasjon for Husbankens krav om en «helhetlig vurdering» ved lån til oppgradering (§ 2-5). Dette vil validere og stimulere en grundig planleggingsfase før større investeringer. Ved å tilby et rimelig og praktisk alternativ, senkes terskelen for å starte en prosess, noe som er en forutsetning for å kunne utnytte fremtidige vedlikeholdsvinduer.

Anbefaling 2: Målrett innsatsen mot sårbare grupper og leiesektoren

Problem: Energifattigdom er mest utbredt i leiesektoren, hvor det eksisterer et **insentiv-gap**: utleier har ingen økonomisk grunn til å investere i energieffektivisering når leietaker betaler strømgregningen (**Forbrukerrådet, 2024**). Dette skaper kalde hjem, høye boutgifter (som ofte delvis dekkes av bostøtte) og betydelige sosiale og helsemessige kostnader.

Anbefaling:

Det offentlige, gjennom Husbanken og kommunene, sitter på data som kan løse dette markedssviktet. Vi anbefaler at det utredes en mekanisme for å:

1. **Bruke data fra bostøtteordningen** til å identifisere leieboliger med unormalt høyt energiforbruk per kvadratmeter.
2. **Utløse en målrettet, todelt innsats** når en slik bolig er identifisert:
 - **Enkel kartlegging:** Husstanden (leietaker eller eier) fyller ut et enkelt spørreskjema for å bekrefte tilstanden (Her kan ERS gjennom Folkets Kraftløft tilpasses og benyttes).
 - **Målrettet støtte:** For høyeffektive, enkle tiltak som etterisolering av kaldloft, tilbys en direkte og ubyråkratisk støtte til utleier/eier. Støtten må betinges av at den ikke fører til urimelig husleieøkning.

En slik målrettet innsats vil gi en trippelgevinst: reduserte boutgifter for leietaker, lavere utbetalinger av bostøtte og strømstøtte for staten, og redusert energibruk – samtidig som bokomforten øker og flere husholdninger kan løftes ut av energifattigdom.

Eierforhold	År	Antall husstander med bostøtte
Borettslag med videre	2024	10049
Kommunal leie	2024	48834
Privat leie	2024	90057
Sum		148940
Eie	2024	9373
Selveieandel av total bostøtte 2024	Prosent	6,3
Tall fra https://statistikk.Husbanken.no/bostotte		

Anbefaling 3: Aktiviser kommunen og håndverkerne med pisk og gulrot

Problem: De mest kostnadseffektive øyeblikkene for etterisolering – når kledning eller tak uansett byttes – utnyttes systematisk ikke (**Prognosesenteret, 2020**). Dette skyldes mangel på både insentiver (gulrot) og krav (pisk). Håndverkere, som er huseiers viktigste rådgiver, mangler insentiver til å fremme energieffektive løsninger.

Anbefaling:

Bruk en kombinasjon av byggesak, bonusordninger og bransjeoppfølging for å gjøre det både lønnsomt og nødvendig å utnytte de tapte mulighetene:

1. **Pisk (Et skjerpet krav ved søknad):** For søknadspliktige tiltak som vesentlig fasadeendring, må kommunene aktivt bruke sin myndighet etter Plan- og bygningsloven til å håndheve energikravene i TEK17. Dette krever tydeligere rutiner og økt kompetanse i kommunene.
2. **Gulrot (En enkel og forutsigbar isolasjonsbonus):** Etabler en forenklet, ubyråkratisk bonus for etterisolering ved klednings- eller takbytte, uavhengig av søknadsplikt. For å være effektiv, må bonusen være umiddelbar. Den kan for eksempel administreres av håndverkeren som en direkte rabatt på fakturaen, etter modell fra elbil-støtten. (som nevnt i kapittel 6.3.3, så vil det komme en ny ordning gjennom Enova som svarer på dette)
3. **Kunnskapsløft (Ansvarliggjøring av bransjen):**
 - **For huseiere:** En holdningskampanje må tydeliggjøre at det å *ikke* etterisolere når man bytter kledning er et brudd på «god byggeskikk» og representerer et betydelig samfunnsøkonomisk tap.
 - **For håndverkere:** Still tydeligere krav til håndverkerbransjen om å informere om energieffektive løsninger. Å unnlate dette må defineres som dårlig rådgivning. Utløsning av "gulroten" (isolasjonsbonusen) kan på sikt knyttes til at utførende part rapporterer tiltaket, noe som vil ansvarliggjøre bransjen og sikre at kunnskapen når frem til kunden.

8. Konklusjon og veien videre

Folkets Kraftløft har gitt en rekke verdifulle lærdommer om barrierene og mulighetene for energieffektivisering i private hjem. Erfaringene har ført til en fundamental endring i prosjektets strategiske retning og danner grunnlaget for de konkrete anbefalingene i denne rapporten.

8.1 Prosjektets strategiske valg og utvikling

Den strategiske vendingen i prosjektet var ikke tilfeldig, men et direkte resultat av innsikt fra sentrale interessenter. Et strategisk verksted i oktober 2024, med deltakere fra Vestre Slidre kommune og Husbanken, ble et vendepunkt. Fokuset ble flyttet fra ren energirådgivning til en mer langsiktig og helhetlig tilnærming.

Innsikten er at energiltak sjelden kan eller bør gjøres isolert. Den største muligheten for synergi ligger i å koble energisparing som til den nasjonale reformen «**Bo trygt hjemme**». Perspektivet om å bistå boligeiere med å tilrettelegge for en trygg alderdom ble den nye drivkraften for å videreutvikle og perfektionere energirapportsystemet (ERS). Ambisjonen for ERS vokste fra å være et rent ENØK-verktøy til å bli en modell for langsiktig kartlegging av en boligs helhetlige behov, inkludert brannsikkerhet, universell utforming og HMS for fremtidens hjemmetjenester.

Denne strategiske endringen førte til en omprioritering av ressurser, som kan oppsummeres i tre punkter:

1. **Økte ressurser til ERS:** Det ble lagt ned betydelig mer arbeid i å utvikle energirapportsystemet til et langsiktig verktøy som kunne tjene flere formål, spesielt knyttet til «Bo trygt hjemme»-reformen.
2. **Redusert individuell veiledning:** Fokuset på individuell oppfølging for å oppnå kortsiktig ENØK-implementering ble nedprioritert, da denne tilnærmingen viste seg mindre effektiv enn først antatt.
3. **Ny strategisk retning:** Hva som skjer etter prosjektperioden har vært viktig for prosjektgruppen og hvordan erfaringen kan leve videre. Fra å tenke Folkets Kraftløft som en egen tjeneste har prosjektet dreide mot en satsing på å integrere erfaringene fra ERS med de bredere målene i «Bo trygt hjemme»-reformen og Husbankens eldreboligprogram.

Selv om endringen medførte at den kortsiktige effekten på implementering av ENØK-tiltak ble lavere enn forventet, har det posisjonert prosjektet og verktøyet ERS for en potensielt mye større og mer helhetlig samfunnsnytte på lengre sikt:

8.2 Veien videre: Fra Folkets Kraftløft til TryggBolig+

Den viktigste lærdommen fra prosjektet er at **energi, vedlikehold og tilgjengelighet** må ses i sammenheng. Denne helhetlige innsikten har ledet direkte til utviklingen av konseptet **TryggBolig+**.

Dette initiativet søker å tilby en langsiktig og integrert rådgivningstjeneste og et planleggingsverktøy som omfatter nettopp disse tre aspektene. En søknad til Husbanken med dette prosjektet ble avslått i juli 2025. Arbeidet med å realisere dette som et prosjekt og/eller selskap fortsetter likevel høsten 2025. Målet er å bygge videre på erfaringene fra Folkets Kraftløft for å bidra til en mer effektiv og målrettet boligforbedring i Norge.

8.3 Forslag til videre forskning

For å kvantitativt validere effekten av den skreddersydde energirapporten, ville det vært verdifullt å gjennomføre en oppfølgingsstudie. En slik studie burde sammenligne graden av gjennomførte energisparende tiltak hos husstandene som mottok en rapport, med en kontrollgruppe fra samme område som ikke mottok en, for å isolere effekten av selve verktøyet. Antall energirapporter bør også gjennomføres i flere nabolag for å se om resultatene kan reproduseres.

Vedlegg

1. **Energirapportsystemet** – en oversikt over dets funksjoner, utvikling underveis og kontekst.
2. **Energirapportsystem, ZIP-fil** – programvaren i sin helhet som må integreres i et eksisterende Windows økosystem med tilgang til PowerAutomate.
3. **Illustrasjoner energifattigdom** – vi oppdaget underveis at det var få illustrasjoner som kunne gi energifattigdom et «ansikt» og en følelse. Som et tillegg i leveransen gikk Valdres Næringshage og FNI sammen og hyret Alexander Haugelien inn for å lage illustrasjoner til fri bruk for Husbanken og andre aktører.

Liste over benyttet forskning og rapporter

Denne rapporten bygger på innsikt fra følgende forskning og rapporter:

1. **Forbrukerrådet** (2024). *Kalde hjem – energieffektivisering og energifattigdom i leieboliger*. Oslo: Forbrukerrådet.
2. **Galvin, Ray** (2024). *How Not to Reduce Carbon Dioxide Emissions: An Unbalanced Focus on Energy Efficiency in Germany's Building Rehabilitation Policies*. *Energies*, 17, 4524.
3. **Klöckner, Christian A. & Nayum, Arman** (2016). *Specific Barriers and Drivers in Different Stages of Decision-Making About Energy Efficiency Upgrades in Private Homes*. *Frontiers in Psychology*, 7, 1362.
4. **Pardalis, Georgios** (2021). *Prospects for the Development of a One-Stop-Shop Business Model for Energy-Efficiency Renovations of Detached Houses in Sweden*. *Linnaeus University Dissertations*, No. 411/2021.
5. **Prognosesenteret** (2020). *Nullpunktanalyse 2020*. (Denne rapporten er produsert av Prognosesenteret AS og refereres til som en viktig kilde for innsikt i boligeiernes oppussingsatferd i Norge.)
6. **Statistisk sentralbyrå (SSB)**. I rapporten refereres det til SSBs nasjonale statistikk og analyser knyttet til inntekt, formue og fattigdomsmål. (Spesifikke SSB-tabeller eller rapporter er henvist til i løpende tekst der relevant.)
7. **UCL Institute of Health Equity (UCL IHE)** (2022). Lee, Alice; Sinha, Ian; Boyce, Tammy; Allen, Jessica; Goldblatt, Peter. *Fuel Poverty, Cold Homes and Health Inequalities in the UK*. London: Institute of Health Equity.
8. **ClimateXChange-rapport** (2018) Kerr, N., & Winskel, M. (2018). *Private household investment in home energy retrofit: Reviewing the evidence and designing effective public policy* (ClimateXChange). School of Social and Political Science, University of Edinburgh. Hentet fra <https://www.climateexchange.org.uk/media/3146/cxc-epe-evidence-review-full-report.pdf>
9. **Egner et al. (2021)** Egner, B., Klöckner, C. A., & Pellegrini-Masini, G. (2021). Low free-riding at the cost of subsidizing the rich: Replicating Swiss energy retrofit

subsidy findings in Norway. *Elsevier / ScienceDirect*.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378778821008264>

10. **Evaluering av Enovas satsing (2015)** Samforsk. (2015). *Evaluering av Enovas satsing på ambisiøs energioppgradering av eksisterende boliger* [Evaluering, rapport]. Hentet fra <https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Evaluering-av-Enovas-satsing-pa-oppgradering-av-eksisterende-boliger-WEB.pdf>
11. **Assessing the Accuracy of Energy Performance Estimates in Policymaking for Energy Demand Reduction** (2024) <https://hdl.handle.net/11250/3179855>

Svar fra spørreundersøkelsen

Svar

15

Gjennomsnittstid

03:04

Varighet

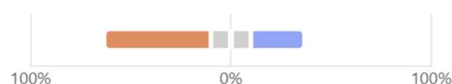
71 Dager

1. I hvilken grad ga energirapporten deg bedre oversikt over boligens tilstand?

[Flere detaljer](#)

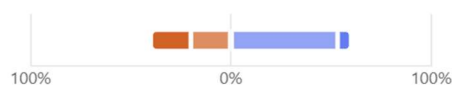
☐ I svært stor grad ☐ I stor grad ☐ Verken eller ☐ I liten grad ☐ I svært liten grad

2. Har du gjort eller planlegger du å gjøre tiltak i boligen basert på energirapporten?

[Flere detaljer](#)

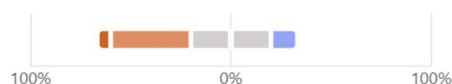
☐ Ja, jeg har allerede gjort tiltak ☐ Ja, jeg planlegger tiltak ☐ Nei, ikke per nå ☐ Usikker

3. I hvilken grad opplever du at energirapporten motiverte deg til å prioritere energieffektivisering?

[Flere detaljer](#)

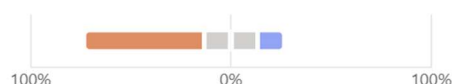
☐ I svært stor grad ☐ I stor grad ☐ Verken eller ☐ I liten grad ☐ I svært liten grad

4. Hvordan vil du beskrive opplevelsen av hjemmebesøket i forbindelse med energirapporten?

[Flere detaljer](#)

☐ I svært stor grad ☐ I stor grad ☐ Verken eller ☐ I liten grad ☐ I svært liten grad

5. Hva synes du er det mest verdifulle du fikk ut av å delta i Folkets Kraftløft? Annet?

11 Svar

ID ↑	Navn	Svar
1	anonymous	Varmepumpe
2	anonymous	Ble litt overfladisk.
3	anonymous	Hei! Jeg synes dette er et godt tiltak, som får folk til å våkne opp om energisparing. (selv har jeg ingeniørutdannelse, så jeg har rimelig god oversikt over egen bolig)Nils Anmarkrud
4	anonymous	Oversikt over kva som var bra, og kva som kan gjerast betre.
5	anonymous	God beskrivelse av ting eg alt hadde gjort.. og mulige prioriteringer framover.
6	anonymous	Dette svaret var på vegne av en husstand som ringte inn uoppfordret og ble lagt inn for å bli en del av statistikken. Det hvor vi ikke vet har vi valgt å legge inn verken eller.
7	anonymous	Fikk svar på hva som er viktigst å gjøre, for å oppnå energieffektivisering.
8	anonymous	Ikke noe mer enn det vi viste fra før. Og dere hadde skrevet feil gatenavn på rapporten, noe som irriterte oss!
9	anonymous	Bevisstgjøring
10	anonymous	Veldig greit å få en statusrapport på huset. Jeg har nylig gjort ganske store oppgraderinger på grunnmur/drenering/tomt og må vente litt før neste prosjekt. Men, da vet jeg hva som er viktigst å prioritere når den tid kommer.
11	anonymous	Det er vel at ein blir meir bevist på kva som er det mest fornuftige å forbedre på boligen i fyrste omgang, så må ein ta litt etter kvart.

Illustrasjoner

Av Alexander Haugelien